

7.12.2006
Notat

14571
poul

Skøn over løn- og prisudviklingen

Det Økonomiske Råds formandskab - Vismændene - har udsendt deres halvårslige rapport den 5. december 2006. Den 6. december 2006 offentliggjorde Finansministeriet Økonomisk Redegørelse. I begge rapporter gives skøn over løn- og prisudviklingen, samt en række andre centrale nationaløkonomiske nøgletal.

Vismandsrapporten fra Det Økonomiske Råds formandskab.

I rapporten til Det Økonomiske Råd giver formandskabet (vismændene) en konjunkturvurdering samt en vurdering af den aktuelle økonomiske politik. Udover dette obligatoriske afsnit i de halvårslige rapporter til Det Økonomiske Råd er emnet denne gang fattigdom i Danmark. I dette afsnit gemmer sig Det Økonomiske Råds formandskabs beregninger over livsindkomster for forskellige faggrupper.

I konjunkturvurderingen indgår en skøn over løn- og prisudviklingen de kommende tre år. I tabel 1 er gengivet formandskabets skøn over udviklingen i forbrugerpriser, timelønnen i den private sektor samt udviklingen i kontantprisen på boliger.

Tabel 1: Enkelte hovedtal i konjunkturvurderingen fra DØR's formandskab.

	2005	2006	2007	2008	2009
Det Økonomiske Råd:					
- forbrugerpriser	2,0	2,3	1,8	2,1	2,2
- timelønsomkostninger	2,7	3,3	4,3	4,6	4,5
- kontantpris på boliger	17,2	20,7	9,0	2,7	2,9

Kilde: Det Økonomiske Råd, Diskussionsoplæg 5. december 2006, tabel 1.1

Det Økonomiske Råds formandskab skønner en mindre ændring i niveauet for forbrugerpriserne, som i formandskabets rapport er repræsenteret ved deflatoren for det private forbrug, som indgår i formandskabets samfundsøkonomiske model SMEC. Niveauet for skønnet for forbrugerprisernes udvikling er ca. 2 procent om året. Forbrugerpriserne forventes at stige fra 1,8 procent i 2007 til 2,1 procent i 2008 og 2,2 procent i 2009. Det giver en samlet forventede stigning i forbrugerpriserne på 6,2 procent over de kommende tre år.

For timelønsomkostningerne skønnes en stigning i udviklingen på et procentpoint eller mere i de kommende tre år. For 2006 skønnes en udvikling i timelønsomkostningerne på 3,3 procent som forventes at stige til 4,3 procent i 2007 og yderligere til 4,6 procent i 2008 og det er holdt næsten uændret med 4,5 procent i 2009. Det giver en stigning over tre år på 14,0 procent.

Det giver en reallønsfremgang på i alt 7,4 procent over tre år. Det er ganske pænt og væsentligt over niveauet de sidste par over – faktisk noget der ligner en fordobling af reallønsfremgangen pr. år. Reallønnen skønnes at stige med 2,5 procent i 2007, med 2,4 procent i 2008 og 2,3 procent i 2009.

Såvel prisudviklingen som timelønsomkostningerne i udlandet er beregnet som dobbeltvejede eksportvægte¹. Prisudviklingen i udlandet forventes ikke at afvige væsentligt fra prisudviklingen i Danmark. Der skønnes en samlet stigning over de næste tre år på 6,3 procent, mens skønnet for Danmark er på 6,2 procent. Forskellen er beskednen.

Bag prisudviklingen indenlandsk ligger et skøn for såvel importpriserne som eksportpriserne der ligger væsentligt under skønnet for de indenlandske forbrugerpriser. Der skønnes en stigning i importpriserne på 1,0 procent i såvel 2007 som i 2008 og 1,1 procent i 2009. Det er et kraftigt fald i forhold til 3,0 procent i 2005 og 2,7 procent i 2006. Det skyldes primært et forventet lavere prisniveau for oliepriserne de kommende år. For eksportpriserne skønnes en stigning på 1,2, 1,4 og 1,5 procent i henholdsvis 2007, 2008 og 2009.

Bag stigningen i de danske timelønsomkostninger ligger en forventet stigning i timelønsomkostningerne i udlandet. Over de kommende tre år forventes en stigning i timelønsindekset i industrien i samhandelslandene på 9,0 procent. Hvilket er mindre end i Danmark.

Tabel 2: Timelønsomkostninger og produktivetsfremgang.

	2005	2006	2007	2008	2009
Det Økonomiske Råd:					
- timelønsomkostninger, indenlandsk	2,7	3,3	4,3	4,6	4,5
- timelønsomkostninger i udlandet	2,3	2,6	2,9	2,9	2,9
- timeproduktivitet i private byerhverv	1,8	2,1	2,0	2,0	2,0

Kilde: Det Økonomiske Råd, Diskussionsoplæg 5. december 2006, tabel 1.1

Bag skønnet for lønudviklingen i udlandet ligger et skøn for Tyskland, der udgør 1/5 af beregningsgrundlaget, på 2,3 procent i 2007, 2,6 procent i 2008 samt 2,6 procent i 2009, samt en realvækst i Tyskland på 1,5 procent i 2007 og 1,8 procent i 2008 og 2009. Dette er lidt mindre end andre skøn for Tyskland, så skønnene i formandskabets rapport til det Økonomiske Råd er ganske som det plejer at være lidt konservativt.

Formandskabet forventer en produktivetsstigning på 2,0 procent årligt. Det giver plads til en reallønsfremgang, som formandskabet også forventer realiseret.

¹ KE-vægte (dobbeltvejede eksportvægte) afspejler landenes betydning som konkurrenter for dansk industrivægte i 2002, idet vægten for et land både afspejler landets direkte betydning som aftager af dansk eksport og den udstrækning, hvormed Danmark konkurrerer med landet på tredjelandenenes markeder.

Om lønudviklingen anføres:

Presset på arbejdsmarkedet har endnu ikke givet sig udslag i kraftigt stigende lønninger. Ifølge DA's lønstatistik var årsstigningstakten 3¼ pct. i både andet og tredje kvartal af 2006, hvilket er lidt højere end i første kvartal, men overraskende lavt den faldende ledighed taget i betragtning. For året som helhed skønnes lønstigningen at blive knap 3½ pct. Med udsigt til fortsat pres på arbejdsmarkedet ventes lønstigninger på omkring 4½ pct. i resten af prognoseperioden.

Om prisudviklingen skrives i rapporten fra december 2006:

På baggrund af olieprisudviklingen skønnes inflationen i år at blive omtrent 2¼ pct. og ca. 2 pct. i 2007, da bidraget fra olieprisen bortfalder. I årene efter ventes en svagt stigende inflation, efterhånden som de højere danske lønstigninger slår igennem på de indenlandske priser.

De kommende overenskomstforhandlinger bliver også omtalt i rapporten.

Overenskomstforhandlingerne i foråret 2007 vil foregå i en situation med betydeligt pres på arbejdsmarkedet, og det vurderes bl.a. derfor, at lønstigningerne vil øges. Konkret skønnes det, at lønstigningerne næste år tiltager til knap 4½ pct. og yderligere forøges lidt i 2008-09. Lønstigninger på 4½ pct. er mærkbart højere end det, der er set i de seneste par år, og også mærkbart højere end i vores samhandelslande. Lønstigninger på dette niveau i en kortvarig periode kan ikke i sig selv siges at være problematisk for dansk økonomi. Afgørende er, om de højere lønstigninger i 2007 (og 2008) afføder forventninger om fortsatte stigninger. Hvis forventningerne til lønstigningerne hæves mere permanent, må der nødvendigvis før eller siden ske en korrektion. Det er i så fald sandsynligt, at det er nødvendigt med en mærkbar stigning i ledigheden for at presse den faktiske løn- og prisstigningstakt – og dermed forventningerne – ned igen. En sådan stigning i ledigheden vil ikke nødvendigvis vise sig i de førstkomende år, men forløbet vil føre til en ledighed, der ligger mærkbart over det strukturelle niveau (dvs. mærkbart over 150.000 personer) i en længere årrække. Øges inflationsforventningerne generelt, vil der sandsynligvis også før eller siden opstå et pres på kronkursen, hvilket i praksis vil fremtvinge ensidige renteforhøjelser fra Nationalbankens side.

Med udgangspunkt i en relativt optimistisk vurdering af det danske arbejdsmarkeds funktionsmåde, herunder bl.a. den disciplinerende virkning af en meget åben økonomi med høje import- og eksportkvoter, skønnes det, at lønstigningerne forbliver omkring 4½ pct. i 2007-09, jf. tabel I.9. Der er dog betydelig usikkerhed knyttet til denne vurdering, og det er sandsynligt, at der vil blive observeret højere lønstigninger inden for de mest flaskehalsudsatte brancher.

I tabel 3 er foretaget en sammenligning af Det Økonomiske Råds formandskabs rapporter i 2006 for så vidt angår nogle hovedtal i prognoserne.

Tabel 3: Det Økonomiske Råds formandskabs rapporter i 2006

Prognosens hovedtal	2006-I	2006-II	2007-I	2007-II	2008-I	2008-II	2009-II
BNP-vækst (pct.)	2,7	3,3	1,9	2,1	1,7	1,6	1,6
Offentlig saldo (mia. kr.)	44	58	42	58	38	60	58
Betalingsbalance (mia. kr.)	24	40	14	28	5	26	26
Ledighed (1.000 pers.)	131	125	128	114	129	117	119
Beskæftigelsesændring (1.000 pers.)	34	41	6	13	-1	-3	-4
Stigning i lønomkostninger (pct.)	3,8	3,3	4,1	4,3	4,3	4,6	4,5
Inflation (pct.)	2,2	2,3	2,1	1,8	1,9	2,1	2,2

Kilde: I = Det Økonomiske Råds formandskabs 1. rapport i 2006

II = Det Økonomiske Råds formandskabs 2. rapport i 2006

På de fleste områder er formandskabet nu lidt mere optimistiske end for ½ år siden. Der forventes en lidt større vækst i BNP, et lidt større overskud på betalingsbalancen, et lidt lavere ledighedstal og for 2007 og 2008 en lidt større fremgang i lønningerne og en beskeden justering af priserne i opadgående retning. For 2006 skønnes nu en lidt lavere lønfremgang end for ½ år siden.

Finansministeriets Økonomiske Redegørelse, december 2006.

Tabel 4: Nøgletal fra Økonomisk Redegørelse, Finansministeriet

	2005	2006	2007	2008
Stigning, pct.				
Realt BNP	3,4	3,3	2,2	1,2
Timeløn	3,6	3,8	4,3	4,3
Forbrugerprisindeks	1,8	1,9	1,9	2,1
Kontantpris på enfamiliehuse	17,2	21,0	6,0	2,0
Eksportpriser, varer	4,0	3,5	1,7	1,4
Importpriser, varer	4,1	3,4	1,1	0,8
Timeproduktivitet i private byerhverv	1,8	2,7	1,9	1,6

Kilde: Finansministeriet Økonomisk Redegørelse, december 2006, tabel 1.3 Nøgletal

Regeringen forventer også en stigning i lønudviklingen. Både for 2007 og 2008 skønnes 4,3 procent. Det giver en stigning over to år på 8,8 procent. Gentages denne stigning i 2009 giver det 13,5 procent over tre år. Regeringen er således enig med Det Økonomiske Råds formandskab om at der sker en stigning i lønudviklingen, men skønnet for 2008 er 0,3 procent mindre end hos Det Økonomiske Råds formandskab. Regeringen er enig med Det Økonomiske Råds formandskab vedr. 2007. Begge skønner en stigning i lønnen til 4,3 procent.

Skønnene forklares således af Finansministeriet i Økonomisk Redegørelse:

Løn og priser

Den høje efterspørgsel efter arbejdskraft har ført til en vis forøgelse af lønstigningstakten. Det gælder navnlig i byggeriet, hvor den årlige lønstigning for arbejdere lå på 4¾ pct. i 3. kvartal. I den mere konkurrenceudsatte industri var lønstigningen i 3. kvartal 3 pct.

Der foreligger ikke overenskomster for LO/DA-området mv. for 2007 og 2008, og lønforudsætningerne har derfor beregningsteknisk karakter. Det er lagt til grund, at stigningen i *timelønnen* i den private sektor, der ifølge Dansk Arbejdsgiverforenings årlige Strukturstatistik udgjorde 3,6 pct. i 2005, forøges til 3¾ pct. i 2006 og 4¼ pct. i 2007. I 2008 er forudsat en tilsvarende lønstigning som i 2007. Den forudsatte lønstigning ligger noget højere end i euroområdet og i udlandet i gennemsnit.

Forbrugerpriserne skønnes i hele prognoseperioden at ligge omkring 2 pct. årligt. Således ventes en stigning på 1,9 pct. i både 2006 og 2007, mens der i 2008 ventes en lille forøgelse til 2,1 pct. blandt andet på grund af lidt mindre olieprisfald og lidt højere underliggende inflation som følge af det høje aktivitetsniveau.

De forestående overenskomstforhandlinger berøres de i afsnittet om den aktuelle konjunkturvurdering.

For det tredje er det afgørende at overenskomstforhandlingerne i foråret og de efterfølgende decentrale forhandlinger giver anledning til en balanceret løsning, som understøtter en fortsat stabil løn- og prisudvikling og lav ledighed.

I den aktuelle situation har arbejdsmarkedets parter et særligt medansvar for beskæftigelsesudviklingen de kommende år.

Forårets forhandlinger påbegyndes på et tidspunkt, hvor presset på arbejdsmarkedet kan være forøget yderligere. Det vil navnlig på lønmodtagersiden være en udfordring at fastholde fokus på beskæftigelsesmulighederne i industrien og andre internationalt konkurrenceudsatte erhverv, som formentlig er endnu mere følsomme over for høje lønstigninger end tidligere. De satsforhøjelser mv., der forhandles centralt, vil samtidig sætte rammerne for lønudviklingen helt frem mod 2010 og vil formentlig sætte en bund for de efterfølgende decentrale forhandlinger, som mere direkte er påvirket af udbuds- og efterspørgselsforhold.

Konsekvensen af uholdbart høje lønstigninger er forøget inflation, som udhuler lønstigningernes købekraft, og risiko for større inflationsforventninger, som kan forøge rentespændet overfor udlandet. Det er sandsynligt, at ledigheden i et sådant forløb skal højt op i en længere periode for at dæmpe lønkravene og sikre, at inflationsforventningerne igen bringes ned på knap 2 pct., som med fastkurspolitikken er det naturlige referencepunkt. Et ustabil forløb med for høje lønstigninger vil navnlig medføre lavere beskæftigelse i industrien og andre erhverv, som er udsat for international konkurrence. Det vil især svække beskæftigelsen for personer med kortere uddannelser og forringe mulighederne for dem, der i forvejen har svært ved at bide sig fast på arbejdsmarkedet.

Da der ikke foreligger overenskomster for LO/DA-området, som dækker 2007 og 2008, har lønforudsætningerne i denne konjunkturvurdering karakter af beregningstekniske antagelser, som bygger på den historiske sammenhæng mellem realløn og arbejdsløshed mv. Disse beregningstekniske antagelser indebærer gennemsnitlige lønstigninger i 2007 og 2008 i overkanten af 4 pct., hvilket giver anledning til en svækkelse af konkurrenceevnen og pres på avancerne.

Regeringen er knap så optimistisk med hensyn til produktivitetfremgangen som Det Økonomiske Råds formandskab, men forskellen er dog beskedent.

I tabel 5 er de seneste tal for konjunkturvurderingen i Økonomisk Redegørelse fra Finansministeriet samlet i en tabel.

Tabel 5:							
Skøn for udvalgte nøgletal sammenlignet med tidligere redegørelser							
	2006			2007			2008
	Maj	Aug.	Dec.	Maj	Aug.	Dec.	Dec.
Realvækst (i 2000-priser), pct.							
BNP	2,6	2,7	3,3	1,9	2,0	2,2	1,2
Privat forbrug	2,5	3,1	4,2	1,8	2,0	2,2	1,2
Offentligt forbrug	0,5	1,1	1,1	0,5	1,0	1,3	1,1
Eksportmarkedsvækst ¹⁾	7,3	6,9	8,2	5,9	5,6	5,9	6,1
Pct. af BNP							
Offentligt overskud	2,8	3,1	3,4	2,9	2,8	3,3	3,1
Betalingsbalanceoverskud	2,3	1,6	2,3	2,5	1,7	2,0	2,2
1.000 personer							
Ledighed	131	127	125	125	120	112	112
Stigning, pct.							
Kontantpris på enfamiliehuse	17	22	21	5	6	6	2
Forbrugerprisindeks	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8	1,9	2,1
Timefortjeneste, privat sektor	3,4	3,6	3,8	4,2	4,2	4,3	4,3
Eksterne forhold							
Rente, 10-årige statsobl., pct.	4,0	4,0	3,8	4,3	4,4	4,2	4,3
Oliepris, \$ pr. td.	70,0	70,0	65,0	63,0	63,0	64,0	63,0
Dollarkurs, kr. pr. \$	6,1	6,0	5,9	6,1	5,9	5,8	5,8
Oliepris, kr. pr. td.	427,2	418,3	381,4	382,7	370,2	372,3	366,4

Kilde: Finansministeriet Økonomisk Redegørelse, maj 2006, august 2006 samt december 2006

Poul Pedersen
Økonom